

Ο Έλεγχος των Μέσων Ενημέρωσης και τα Θεαματικά Επιτεύγματα της Προπαγάνδας

Μια εναλλακτική αντίληψη της δημοκρατίας είναι ότι το κοινό θα πρέπει να εμποδίζεται από το να διαχειρίζεται τις δικές του υποθέσεις, και τα μέσα πληροφόρησης πρέπει να κρατούνται στενά και αυστηρά ελεγχόμενα. Αυτό μπορεί να φαίνεται σαν αλλόκοτη αντίληψη δημοκρατίας, αλλά είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι είναι η δεσποζουσα αντίληψη. Στην πραγματικότητα αυτό συμβαίνει από πολύ καιρό, όχι μόνο στη λειτουργία, αλλά ακόμα και στη θεωρία. Υπάρχει μια μακριά ιστορία που πηγαιίνει πίσω, στις πρωιμότερες από τις νεώτερες δημοκρατικές επαναστάσεις στην Αγγλία του δεκάτου εβδόμου αιώνα, η οποία εκφράζει ευρέως αυτήν την άποψη. Πρόκειται να μείνω ακριβώς στη νεώτερη περίοδο και να πω μερικά λόγια για το πώς αυτή η ιδέα της δημοκρατίας αναπτύσσεται και γιατί και πώς το πρόβλημα των μέσων ενημέρωσης και της παραπληροφόρησης εισάγεται μέσα από αυτό το πλαίσιο.

Πρώτη ιστορία της προπαγάνδας

Ας ξεκινήσουμε με την πρώτη νεώτερη επιχείρηση κυβερνητικής προπαγάνδας. Αυτή έγινε κάτω από τη διοίκηση του Woodrow Wilson. Ο Woodrow Wilson εκλέχτηκε Πρόεδρος το 1916 με πολιτικό πρόγραμμα “Ειρήνη χωρίς Νίκη”. Ήταν ακριβώς στη μέση του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Ο πληθυσμός ήταν εξαιρετικά ειρηνόφιλος και δεν είχε κανένα λόγο να εμπλακεί σε έναν Ευρωπαϊκό πόλεμο. Η Διοίκηση Wilson ήθελε στην πραγματικότητα να πολεμήσει και έπρεπε να κάνει κάτι γι’ αυτό. Εγκατέστησαν λοιπόν μια κυβερνητική επιτροπή προπαγάνδας, ονομαζόμενη “Επιτροπή Creel”, η οποία πέτυχε, μέσα σε έξι μήνες, να μετατρέψει έναν ειρηνόφιλο πληθυσμό σε ένα υστερικό, πολεμοχαρή πληθυσμό που ήθελε να καταστρέψει καθετί Γερμανικό, να ξεσκίσει τους Γερμανούς από άκρη σε άκρη, να πάει στον πόλεμο και να σώσει τον κόσμο.

Ο Noam Chomsky, με μακρόχρονη πολιτική δράση, συγγραφέας και καθηγητής της γλωσσολογίας στο MIT, είναι ο συγγραφέας πολυάριθμων βιβλίων και άρθρων για την εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών, τις διεθνείς υποθέσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ανάμεσα στα βιβλία του είναι τα “Σχετικά με την Πολιτική και την Ιδεολογία”, “Ο αναγνώστης του Chomsky”, “Η Κουλτούρα της Τρομοκρατίας”, “Κατασκευάζοντας συναίνεση” (με τον Edward S. Herman), “Αναγκαίες Ανταπάτες και Αναχαιτιζόμενη Δημοκρατία”.

Το σημερινό κείμενο προέρχεται από απομαγνητοφωνημένη διάλεξη του συγγραφέα. Η Συντακτική Επιτροπή ευχαριστεί τον Noam Chomsky για την παραχώρηση του άρθρου του στην ΟΥΤΟΠΙΑ.

Αυτό ήταν η κύρια επίτευξη, που οδήγησε και σε μια περαιτέρω συνέπεια. Ακριβώς εκείνο τον καιρό αλλά και μετά τον πόλεμο χρησιμοποιήθηκαν οι ίδιες τεχνικές για να εγείρουν έναν υστερικό Κόκκινο Τρόμο, όπως ονομάστηκε, ο οποίος πέτυχε πάρα πολλά στο να καταστρέφει ενώσεις και να εξαλείψει επικίνδυνα προβλήματα όπως η ελευθερία του τύπου και η ελευθερία της πολιτικής σκέψης.

Ανάμεσα σε αυτούς που συμμετείχαν ενεργά και ενθουσιωδώς ήταν οι προοδευτικοί διανοούμενοι, άνθρωποι του κύκλου John Dewey, που ήταν υπερήφανοι, όπως μπορεί κανείς να δει από τα γραφόμενά τους εκείνο τον καιρό, με το να έχουν δείξει ότι αυτοί που τους αποκαλούσαν “οι πιο ευφυείς άνθρωποι στην κοινότητα”, δηλαδή οι εαυτοί τους, ήταν ικανοί να οδηγήσουν έναν απρόθυμο πληθυσμό σε έναν πόλεμο, τρομοκρατώντας τον και εξάγοντας έναν φιλοπόλεμο φανατισμό. Τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν εκτεταμένα. Υπήρχαν π.χ. αρκετές επινοήσεις για θηριωδίες από τους Ούνους, μωρά από το Βέλγιο με τους βραχιόνες τους κομμένους, κάθε είδους φοβερά πράγματα που ακόμα διαβάζονται σε ιστορικά βιβλία. Όλα εφευρέθηκαν από το Βρετανικό υπουργείο προπαγάνδας, του οποίου η μόνη δέσμευση εκείνο τον καιρό, όπως φαίνεται από τις μυστικές τους συσκέψεις ήταν “να ελέγξουν τη σκέψη όλου του κόσμου”. Αλλά πιο καιρία ήθελαν να ελέγξουν τη σκέψη των πιο έξυπνων μελών της κοινότητας των ΗΠΑ που θα διέσπειραν μετά την προπαγάνδα που αυτοί ετοιμάζαν, και να μετατρέψουν την ειρηνόφιλη χώρα σε φιλοπόλεμη υστερία. Αυτό λειτούργησε. Δούλεψε πολύ καλά. Και δίδαξε ένα μάθημα: Η κρατική προπαγάνδα, όταν υποστηρίζεται από τις μορφωμένες τάξεις και όταν καμμία παρεκτροπή από αυτήν δεν επιτρέπεται, μπορεί να έχει μεγάλα αποτελέσματα. Είναι ένα μάθημα που διδάχτηκε από τον Hitler και πολλούς άλλους και έχει ακολουθηθεί μέχρι σήμερα.

Δημοκρατία των θεατών

Μια άλλη ομάδα που εντυπωσιάστηκε από αυτές τις επιτυχίες ήταν οι φιλελεύθεροι Δημοκρατικοί θεωρητικοί και ηγετικές μορφές των μέσων μαζικής ενημέρωσης, όπως, για παράδειγμα, ο Walter Lippman, ο οποίος ήταν πρόεδρος των Αμερικανών δημοσιογράφων, ένας κύριος κριτικός της εξωτερικής και εσωτερικής πολιτικής και επίσης ένας βασικός θεωρητικός της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Αν κοιτάξουμε στη συλλογή των δοκιμών του, βλέπουμε ότι έχουν ως υπότιτλο: “Μια Προοδευτική Θεωρία της Φιλελεύθερης Δημοκρατικής Σκέψης”. Ο Lippman ήταν αναμειγμένος σε αυτές τις επιτροπές προπαγάνδας και αναγνώριζε τα επιτεύγματά τους. Επιχειρηματολόγούσε ότι αυτό που ονόμαζε “επανάσταση στην τέχνη της δημοκρατίας”, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να κατασκευάσει συναίνεση, που σημαίνει, να επιτύχει με τις νέες τεχνικές της προπαγάνδας τη συναίνεση του κοινού για πράγματα που δεν ήθελε. Επίσης σκέφτηκε ότι αυτό είναι μια καλή ιδέα, στην πραγματικότητα, απαραίτητη. Ήταν απαραίτητη, γιατί, όπως το έθετε “τα κοινά ενδιαφέροντα διαφεύγουν της κοινής γνώμης εντελώς”

και μπορούν μόνο να κατανοηθούν και να διαχειριστούν από μια ειδικευμένη τάξη υπεύθυνων ανθρώπων που είναι αρκετά έξυπνοι ώστε να διαμορφώσουν γνώμη για τα πράγματα. Αυτή η θεωρία ισχυρίζεται ότι μόνο μία μικρή ελίτ, η διανοούμενη κοινότητα για την οποία μιλούσαν οι Deweyites, μπορεί να κατανοήσει τα κοινά ενδιαφέροντα, τι μας ενδιαφέρει όλους, και ότι αυτά τα πράγματα “διαφεύγουν του γενικού κοινού”. Αυτή είναι μία άποψη που ανάγεται εκατοντάδες χρόνια πίσω. Είναι επίσης μια τυπική λενινιστική άποψη. Στην πραγματικότητα, έχει πολύ στενή ομοιότητα με τη λενινιστική αντίληψη ότι μια εμπροσθοφυλακή επαναστατών διανοουμένων μπορεί να δηλώσει δύναμη, χρησιμοποιώντας δημοφιλείς επαναστάσεις σαν τη δύναμη που τους φέρνει στην κρατική ισχύ και μετά οδηγεί τις ανόητες μάζες προς ένα μέλλον που είναι πολύ ανόητες και ανεπαρκείς να συλλάβουν μόνες τους. Η φιλελεύθερη δημοκρατική θεωρία και ο μαρξισμός-λενινισμός είναι πολύ κοντά στις κοινές τους ιδεολογικές παραδοχές. Νομίζω ότι αυτός είναι ένας λόγος του γιατί οι άνθρωποι παρασύρονται εύκολα, ανέκαθεν από τη μια θέση στην άλλη χωρίς ιδιαίτερη αίσθηση αλλαγής. Είναι απλά θέμα εκτίμησης του που βρίσκεται η ισχύς. Ίσως θα υπάρξει μια λαϊκή επανάσταση και αυτό θα μας φέρει στην κρατική εξουσία: ή ίσως δεν θα υπάρξει και σ’ αυτή την περίπτωση θα δουλέψουμε ακριβώς για τους ανθρώπους με πραγματική ισχύ: την επιχειρηματική κοινότητα. Αλλά θα κάνουμε το ίδιο πράγμα: Θα καθοδηγήσουμε τις γλίθιες μάζες προς ένα κόσμο που είναι πολύ ανόητοι για να τον καταλάβουν μόνοι τους.

Ο Lippman υποστήριξε αυτό με μια αρκετά περίτεχνη θεωρία προοδευτικής δημοκρατίας. Επιχειρηματολόγησε ότι σε μια κανονικά λειτουργούσα δημοκρατία υπάρχουν τάξεις πολιτών. Υπάρχει πρώτα από όλα η τάξη των πολιτών που πρέπει να πάρουν κάποιο ενεργό ρόλο στη διαχείριση των γενικών υποθέσεων. Αυτή είναι η ειδικευμένη τάξη. Είναι οι άνθρωποι που αναλύουν, εκτελούν, παίρνουν αποφάσεις και διακινούν τα πράγματα στα πολιτικά, οικονομικά και ιδεολογικά συστήματα. Φυσικά, όλοι όσοι παρουσιάζουν προς τα έξω αυτές τις ιδέες είναι πάντα μέρος αυτής της μικρής ομάδας και συζητούν το τι πρέπει να κάνουν για “εκείνους τους άλλους”. Οι άλλοι, που είναι έξω από τη μικρή ομάδα, η μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού, είναι ό,τι ο Lippman ονόμασε “εξαγρωμένος όχλος”. Πρέπει να προστατέψουμε τους εαυτούς μας από το ποδοβολητό και το μένος του εξαγρωμένου όχλου. Τώρα, υπάρχουν δύο λειτουργίες σε μια δημοκρατία: Η ειδικευμένη τάξη, οι υπεύθυνοι άνθρωποι, διεκπεραιώνουν την εκτελεστική λειτουργία, που σημαίνει ότι σκέπτονται και σχεδιάζουν και κατανοούν τα κοινά ενδιαφέροντα. Ύστερα, υπάρχει ο εξαγρωμένος όχλος που επίσης έχει μια λειτουργία στη δημοκρατία. Η λειτουργία των μελών του σε μια δημοκρατία, είναι να είναι θεατές, όχι μετέχοντες στη δράση. Αλλά κάνουν κάτι περισσότερο απ’ αυτό, επειδή είναι δημοκρατία. Κατά καιρούς τους επιτρέπεται να ρίχνουν το βάρος της γνώμης τους υπέρ του ενός ή του άλλου μέλους της ειδικευμένης τάξης. Με άλλα λόγια τους επιτρέπεται να πουν “θέλουμε να είναι ο αρχηγός μας” ή “θέλουμε εσύ να είσαι ο αρχηγός μας”. Αυτό γίνεται επειδή είναι δημοκρατία

και όχι ολοκληρωτικό κράτος. Αυτό ονομάζεται εκλογή. Αλλά από τη στιγμή που έχουν ρίξει το βάρος της γνώμης τους στο ένα ή στο άλλο μέλος της ειδικευμένης τάξης, υποτίθεται ότι θα το ακολουθήσουν και θα γίνουν θεατές της δράσης, αλλά όχι μετέχοντες. Αυτό συμβαίνει σε μιά κατάλληλα λειτουργούσα δημοκρατία.

Υπάρχει μια λογική πίσω από αυτό. Υπάρχει ακόμα και ένα είδος βεβιασμένου ηθικού αξιώματος. Το βεβιασμένο ηθικό αξίωμα είναι ότι η μάζα του κοινού είναι ακριβώς πολύ ανόητη για να μπορεί να καταλάβει τα πράγματα. Αν προσπαθήσουν να συμμετέχουν στη διαχείριση των δικών τους υποθέσεων, τότε απλώς θα προκαλέσουν μπελάδες. Ως εκ τούτου θα ήταν ανήθικο και ακατάλληλο να τους το επιτρέψουν. Πρέπει να δαμάσουμε τον εξαγριωμένο όχλο, να μην επιτρέψουμε στον εξαγριωμένο όχλο να μαίνεται και να καταπατά και να καταστρέφει. Είναι σχεδόν η ίδια λογική που λέει ότι θα ήταν ακατάλληλο να αφήσουν ένα τρίχρονο παιδί να διασχίσει τρέχοντας το δρόμο. Δεν δίνεις σε ένα τρίχρονο παιδί αυτού του είδους την ελευθερία γιατί δεν ξέρει πως να τη χειριστεί. Αντίστοιχα, δεν επιτρέπεις σε όσους ανήκουν στον εξαγριωμένο όχλο να λάβουν μέρος στη δράση. Αυτοί απλά θα προκαλέσουν μπελάδες.

Έτσι, χρειαζόμαστε κάτι που θα δαμάσει τον εξαγριωμένο όχλο και αυτό το κάτι είναι η νέα επανάσταση στην τέχνη της δημοκρατίας: η κατασκευή της συναίνεσης. Τα μέσα ενημέρωσης, τα σχολεία και η λαϊκή κουλτούρα πρέπει να διαχωρισθούν. Γιατί η πολιτική τάξη και αυτοί που λαμβάνουν τις αποφάσεις πρέπει να τους δώσουν κάποια υποφερτή αίσθηση πραγματικότητας, αν και αυτοί επίσης πρέπει να ενσταλάξουν τις κατάλληλες πεποιθήσεις. Αλλά θυμηθείτε, υπάρχει μια μη ρητή υπόθεση εδώ. Η υπόθεση αυτή - ακόμα και οι υπεύθυνοι άνθρωποι θα πρέπει να το αποκρύψουν από τους εαυτούς τους - σχετίζεται με το ερώτημα του πώς καταλήγουν να λαμβάνουν αποφάσεις. Αυτό επιτυγχάνεται βέβαια, με το να υπηρετούν τους ανθρώπους με "πραγματική" εξουσία. Οι άνθρωποι με πραγματική εξουσία είναι αυτοί που κατέχουν την κοινωνία, και είναι μια αρκετά στενή ομάδα. Αν η ειδικευμένη ομάδα μπορεί να έλθει και να πει: μπορώ να υπηρετήσω τα συμφέροντά σας, τότε αυτοί θα είναι μέρος της εκτελεστικής ομάδας. Αυτό πρέπει να το ανεχθούν ήρεμα. Και αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να έχουν ενσταλάξει μέσα τους τις πεποιθήσεις και τα δόγματα που θα υπηρετήσουν τα συμφέροντα της ιδιωτικής ισχύος. Αν δεν μπορούν να έχουν αυτήν την δεξιότητα, δεν θα είναι μέλη της ειδικευμένης τάξης. Πρέπει συνεπώς να έχουμε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που θα απευθύνεται στους υπεύθυνους πολίτες, στην ειδικευμένη τάξη. Πρέπει να έχουν πλήρως διαποτισθεί από τις αξίες και τα συμφέροντα της ιδιωτικής ισχύος και τους ενσωματωμένους στο κράτος θεσμούς που την αντιπροσωπεύουν. Αν μπορούν να ανταπεξέλθουν σε αυτό μπορούν να είναι μέρος της ειδικευμένης τάξης. Το υπόλοιπο του εξαγριωμένου όχλου πρέπει απλά να αποκοπεί από τα κοινά. Να στρέψει την προσοχή του σε κάτι άλλο. Να τους κρατήσουν έξω από κοινωνικές ταραχές. Να σιγου-

ρευτούν ότι παραμένουν κατά το πλείστον θεατές της δράσης, ρίχνοντας περιστασιακά το βάρος της γνώμης τους στον ένα ή στον άλλο από τους πραγματικούς αρχηγούς μεταξύ των οποίων μπορούν να επιλέξουν.

Αυτή η άποψη έχει αναπτυχθεί από πολλούς. Στην πραγματικότητα είναι αρκετά συμβατική. Για παράδειγμα, ένας σύγχρονος θεολόγος και κριτικός εξωτερικής πολιτικής, ο Reinold Niebuhr, μερικές φορές αποκαλούμενος “ο θεολόγος του ιδρύματος”, ο καθοδηγητής (guru) του George Kennan και των διανοομένων του κύκλου του Kennedy και άλλων, υποστήριξε ότι “η λογική είναι πολύ στενά περιορισμένη ικανότητα”. Μόνο ένας μικρός αριθμός ατόμων την έχουν. Οι περισσότεροι άνθρωποι οδηγούνται απλά από τη συγκίνηση και την παρόρμηση. Εκείνοι που έχουν λογική πρέπει να δημιουργούν τις αναγκαίες αυταπάτες και τις συγκινησιακά ισχυρές υπεραπλουστεύσεις ώστε να κρατήσουν τους αφελείς μωρούς περισσότερο ή λιγότερο στην επιζητούμενη πορεία. Αυτό έγινε ένα ουσιαστικό μέρος της σύγχρονης πολιτικής επιστήμης. Στη δεκαετία του 1920 και στις αρχές της δεκαετίας του 1930, ο Harold Lasswell, ο ιδρυτής του σύγχρονου πεδίου επικοινωνιών και ένας από τους βασικούς Αμερικανούς πολιτικούς επιστήμονες, εξήγησε ότι δεν θα έπρεπε να υποκύψουμε σε “δημοκρατικούς δογματισμούς” σχετικά με το ό,τι οι άνθρωποι είναι οι καλύτεροι κριτές των δικών τους συμφερόντων. Γιατί δεν είναι. Εμείς είμαστε οι καλύτεροι κριτές των λαϊκών συμφερόντων. Ως εκ τούτου, ακριβώς έξω από την κανονική λογική, πρέπει να σιγουρευτούμε ότι αυτοί δεν θα έχουν την ευκαιρία να ενεργήσουν με βάση τις δικές τους λανθασμένες κρίσεις. Αυτό είναι εύκολο σε ό,τι σήμερα ονομάζεται ολοκληρωτικό κράτος, και μετά στρατιωτικό κράτος. Κρατάς απλά ένα ρόπαλο πάνω από τα κεφάλια τους και αν βγούν έξω από τη γραμμή τους συντρίβεις το κεφάλι. Αλλά καθώς η κοινωνία έχει γίνει περισσότερο ελεύθερη και δημοκρατική, χάνεις αυτήν την ικανότητα. Ως εκ τούτου έχεις να στραφείς προς τις τεχνικές της προπαγάνδας. Η λογική είναι σαφής. Η προπαγάνδα είναι, σε μια δημοκρατία, ότι το ρόπαλο σε ένα απολυταρχικό καθεστώς. Αυτό είναι σοφό και καλό γιατί, ξανά, τα κοινά συμφέροντα διαφεύγουν από το εξαγριωμένο όχλο. Τα μέλη του δεν μπορούν να τα καταλάβουν.

Δημόσιες σχέσεις

Οι Ηνωμένες Πολιτείες υπήρξαν πρωτοπόρες στη βιομηχανία των δημοσίων σχέσεων. Στόχος τους ήταν “να ελέγξουν το μυαλό του λαού”, όπως διατύπωσαν οι επικεφαλής τους. Έμαθαν πολλά από τις επιτυχίες της Επιτροπής Greel και τις επιτυχίες στη δημιουργία του Κόκκινου Τρόμου και τα επακόλουθά του. Η βιομηχανία δημοσίων σχέσεων παρουσίασε μια πελώρια εξάπλωση εκείνο τον καιρό. Για ένα διάστημα πέτυχε μια σχεδόν πλήρη υποταγή του κοινού στους κανόνες της επιχειρήσεως κατά τη δεκαετία του 1920. Αυτό ήταν τόσο ακραίο ώστε οι Επιτροπές του Κογκρέσου άρχισαν να το ερευνούν στην πορεία προς τη δεκαετία του 1930. Από εκεί προέρχεται ένα μεγάλο μέρος των πληροφοριών μας.

Οι δημόσιες σχέσεις είναι μια τεράστια βιομηχανία. Ξοδεύουν τώρα κάτι της τάξης του ενός δισεκατομμυρίου δολαρίων το χρόνο. Στόχος τους ήταν πάντα να ελέγχουν την κοινή γνώμη. Στα 1930, εμφανίστηκαν ξανά μεγάλα προβλήματα, όπως και κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου. Υπήρχε μια τεράστια κρίση και μια ουσιαστική οργάνωση των εργατών. Στην πραγματικότητα, το 1935 η εργατική τάξη κέρδισε την πρώτη μεγάλη νομοθετική νίκη, δηλαδή το δικαίωμα της οργάνωσης, με το Νομοσχέδιο Wagner. Αυτό έθεσε δύο σοβαρά προβλήματα. Σε πρώτο λόγο, η δημοκρατία δυσλειτουργούσε. Ο εξαγριωμένος όχλος πράγματι κέρδιζε νομοθετικές νίκες και αυτό βέβαια δεν ήταν επιθυμητό. Το άλλο πρόβλημα ήταν ότι οι άνθρωποι μπορούσαν να οργανώνονται. Οι άνθρωποι πρέπει να είναι μεμονωμένοι, διαχωρισμένοι και μόνοι. Δεν θάπρεπε να οργανώνονται, γιατί τότε θα μπορούσαν να είναι κάτι περισσότερο από θεατές. Θα μπορούσαν πραγματικά να μετέχουν στα κοινά αν πολλοί άνθρωποι με περιορισμένους πόρους μπορούσαν να ενωθούν για να εισέλθουν στην πολιτική αρένα. Αυτό θα ήταν πραγματικά απειλητικό. Υπήρξε μια σημαντική αντίδραση από τη μεριά των επιχειρηματιών, ώστε να εξασφαλισθεί ότι αυτή θα ήταν η τελευταία νομοθετική νίκη της εργατικής τάξης και ότι θα ήταν η αρχή του τέλους αυτής της δημοκρατικής απόκλισης της λαϊκής οργάνωσης. Αυτό λειτούργησε. Αυτή ήταν η τελευταία νομοθετική νίκη για την εργατική τάξη. Από αυτό το σημείο και πέρα - αν και ο αριθμός των ανθρώπων στα εργατικά σωματεία αυξήθηκε λίγο κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πόλεμου, μετά από τον οποίο άρχισε να μειώνεται - η ικανότητα δράσης μέσω των εργατικών σωματείων άρχισε να μειώνεται σταθερά. Αυτό δεν ήταν τυχαίο. Μιλάμε για την επιχειρηματική κοινότητα, η οποία δαπανά πάρα πολλά χρήματα, προσοχή και σκέψη, για το πως να αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα δια μέσου της βιομηχανίας δημοσίων σχέσεων και άλλων οργανισμών, όπως ο Εθνικός Συνεταιρισμός των Βιομηχάνων και το Στρογγυλό Τραπέζι των Επιχειρηματιών και ούτω καθ' εξής. Αυτοί αμέσως άρχισαν να δουλεύουν για να βρουν έναν τρόπο να αντικρούσουν αυτές τις δημοκρατικές αποκλίσεις.

Η πρώτη δοκιμή έγινε ένα χρόνο αργότερα, το 1936. Υπήρχε μια μεγάλη απεργία, η απεργία της Bethlehem Steel στη δυτική Pennsylvania στην Johnstown, στην Κοιλάδα Mohawk. Η Επιχείρηση δοκίμασε μια νέα τεχνική εργατικής καταστολής, η οποία δούλεψε πολύ καλά. 'Οχι μέσα ομάδες μπράβων και σπασίματα γονάτων. Αυτό δεν λειτουργούσε πια πολύ καλά, αλλά δια μέσου των πιο λεπτών και αποτελεσματικών μέσων της προπαγάνδας. Η ιδέα ήταν να βρουν τρόπους να στρέψουν το κοινό κατά των απεργιών, να παρουσιάσουν τους απεργούς σαν διασπαστές, επιζήμιους στο κοινό και εναντίον των κοινών συμφερόντων. Τα κοινά συμφέροντα είναι τα συμφέροντα "όλων εμάς": των επιχειρηματιών, του εργαζόμενου, της νοικοκυράς. 'Ολοι "εμείς". Θέλουμε να είμαστε μαζί και να έχουμε πράγματα όπως η αρμονία και ο Αμερικανισμός και να δουλεύουμε μαζί. Υπάρχουν όμως εκείνοι οι κακοί απεργοί, εκεί έξω, που είναι διασπαστές και που προκαλούν ταλαιπωρίες, καταστρέφουν την αρμονία και παρα-

βιάζουν τον Αμερικανισμό. Οφείλουμε να τους σταματήσουμε, έτσι ώστε να μπορούμε να ζήσουμε όλοι μαζί. Ο γενικός διευθυντής και ο άνθρωπος που καθαρίζει τα πατώματα έχουν όλοι τα ίδια συμφέροντα. Μπορούμε όλοι να δουλέψουμε μαζί και να δουλέψουμε για τον Αμερικανισμό με αρμονία, αγαπώντας ο ένας τον άλλο. Αυτό ήταν ουσιαστικά το μήνυμα. Μια τεράστια προσπάθεια έγινε για τη δημοσιοποίησή του. Αυτή είναι, στο κάτω-κάτω, η επιχειρηματική κοινότητα, και έτσι ελέγχουν τα μέσα ενημέρωσης και τους μαζικούς πόρους. Αυτό δούλεψε πολύ αποτελεσματικά. Αργότερα, ονομάστηκε “Η φόρμουλα της Κουλάδας Mohawk” και εφαρμόστηκε επανειλημμένα για το σπάσιμο απεργιών. Αυτές ονομάστηκαν “επιστημονικές μέθοδοι απεργιακού σπασίματος” και δούλεψαν πολύ αποτελεσματικά, κινητοποιώντας την κοινή γνώμη χάριν ανούσιων, κενών ιδεών, όπως ο Αμερικανισμός. Ποιός μπορεί να είναι εναντίον του; Αρμονία: Ποιός μπορεί να είναι εναντίον της; Ή για να έλθουμε στο σήμερα: “Να υποστηρίξουμε το στρατό μας”. Ποιός μπορεί να είναι κατά; Ή κίτρινες κορδέλλες. Ποιός μπορεί να είναι εναντίον τους; Καθετί που είναι καθολικά κενό. Στην πραγματικότητα τι σημαίνει αν κάποιος σε ρωτήσει, “Υποστηρίζεις τους ανθρώπους στην Αϊόβα;” Μπορείς να πεις, “Ναι, τους υποστηρίζω” ή “Όχι, δεν τους υποστηρίζω”; Αυτό δεν είναι καν ερώτηση. Δεν σημαίνει τίποτα. Αυτό είναι το θέμα. Το ζήτημα με τα σλόγκαν των δημοσίων σχέσεων, όπως το: “Υποστηρίξτε το στρατό μας” είναι ότι δεν σημαίνουν τίποτα. Σημαίνουν ότι και το αν υποστηρίξεις τους ανθρώπους στην Αϊόβα. Βέβαια, υπήρχε ένα ζήτημα. Το ζήτημα ήταν: Υποστηρίζεις την πολιτική μας; Όμως δεν θέλεις οι άνθρωποι να σκέφτονται για αυτό το ζήτημα. Αυτό είναι το όλο πρόβλημα της καλής προπαγάνδας. Θέλεις να δημιουργήσεις ένα σλόγκαν που κανείς δεν πρόκειται να είναι εναντίον και που καθένας πρόκειται να είναι υπέρ, γιατί κανείς δεν ξέρει τι σημαίνει, γιατί δεν σημαίνει τίποτα. Η κρίσιμη αξία του είναι ότι εκτρέπει την προσοχή σου από μία ερώτηση που πραγματικά σημαίνει κάτι: Υποστηρίζετε την πολιτική μας; Αυτό είναι το μόνο για το οποίο δεν σου επιτρέπεται να μιλήσεις. Έχεις λοιπόν ανθρώπους να επιχειρηματολογούν για την υποστήριξη του στρατού; Φυσικά και τον υποστηρίζω. Τότε έχεις κερδίσει. Είναι σαν τον Αμερικανισμό και την αρμονία. Είμαστε όλοι μαζί, κενά συνθήματα, ας συμμετάσχουμε, ας σιγουρευτούμε ότι δεν έχουμε αυτούς τους κακούς ανθρώπους τριγύρω να διασπάζουν την αρμονία μας με τις συζητήσεις τους για ταξική πάλη, για δικαιώματα και ζητήματα αυτού του είδους.

Αυτό είναι πολύ αποτελεσματικό. Λειτουργεί σωστά μέχρι και σήμερα. Και βέβαια το έχουν σκεφτεί προσεκτικά. Οι άνθρωποι στη βιομηχανία δημοσίων σχέσεων δεν βρίσκονται εκεί για το αστείο του πράγματος. Κάνουν δουλειά. Προσπαθούν να ενσταλάξουν τις σωστές αξίες. Στην πραγματικότητα, έχουν μια αντίληψη για το τι όφειλε να είναι η δημοκρατία: Όφειλε να είναι ένα σύστημα στο οποίο η ειδικευμένη τάξη είναι εκπαιδευμένη ώστε να δουλεύει στην υπηρεσία των κυρίων, των ανθρώπων που κατέχουν την κοινωνία. Το υπόλοιπο του πληθυσμού οφείλει να είναι στερημένο από κάθε μορφή οργάνωσης, γιατί η

οργάνωση απλά προκαλεί προβλήματα. Οφείλουν να κάθονται μόνοι μπροστά στην τηλεόραση και έχοντας ενστερνισθεί το μήνυμα, που λέει, ότι η μόνη αξία στη ζωή είναι να έχεις περισσότερες ευκολίες ή να ζεις σαν αυτή την πλούσια μεσαίας τάξης οικογένεια που παρακολουθείς (στην TV) και να έχεις ωραίες αξίες όπως η αρμονία και ο Αμερικανισμός. Αυτό είναι το παν στη ζωή. Μπορείς να έχεις μέσα στο δικό σου το κεφάλι ότι θα πρέπει να υπάρχει κάτι περισσότερο στη ζωή από αυτό, αλλά εφόσον παρακολουθείς το κουτί της τηλεόρασης μόνος, σκέφτεσαι: Θα πρέπει να είμαι τρελλός, γιατί αυτό είναι όλο κι' όλο που συμβαίνει εδώ πέρα. Και εφόσον δεν υπάρχει επιτρεπτή οργάνωση -αυτό είναι απόλυτα κρίσιμο- δεν έχεις ποτέ έναν τρόπο να ανακαλύψεις εάν είσαι τρελλός. Απλά το υποθέτεις, επειδή είναι το φυσικό πράγμα που θα υποθέσεις. Αυτό λοιπόν είναι το ιδανικό. Μεγάλες προσπάθειες γίνονται για να επιτευχθεί αυτό το ιδανικό. Προφανώς, υπάρχει μία συγκεκριμένη αντίληψη πίσω από αυτό. Η αντίληψη για τη δημοκρατία είναι αυτή που ανέφερα. Ο εξαγρωμένος όχλος είναι ένα πρόβλημα. Πρέπει να εμποδίσουμε τη μανία και το ποδοβολητό του. Πρέπει να τους αποσπάσουμε την προσοχή. Θα πρέπει να παρακολουθούν το Σούπερ Κύπελο, ή δημοφιλή σήριαλ, ή ταινίες βίας. Κατά διαστήματα τους καλείς να τραγουδήσουν ανούσια σλόγκαν όπως: "Υποστηρίξτε το στρατό μας". Πρέπει να τους κρατάς αρκετά φοβισμένους, γιατί μόνο αν είναι κατάλληλα φοβισμένοι και τρομοκρατημένοι για κάθε είδους "διαβόλους" που πρόκειται να τους καταστρέψουν από έξω ή από μέσα ή από κάπου, μπορεί να αρχίσουν να σκέφτονται, πράγμα πολύ επικίνδυνο, επειδή δεν είναι ικανοί να σκέφτονται. Συνεπώς είναι σημαντικό να τους αποσπάσεις την προσοχή τους και να τους περιθωριοποιήσεις.

Αυτή είναι μια αντίληψη για τη δημοκρατία. Επιστρέφοντας στην επιχειρηματική κοινότητα, η τελευταία νομική νίκη για τους εργατές ήταν το 1935, με το νομοσχέδιο Wagner. Στην εποχή του πολέμου, τα εργατικά σωματεία παρουσίασαν ύφεση, όπως και μια πολύ πλούσια κουλτούρα της εργατικής τάξης, που συσχετιζόταν με τα συνδικάτα. Η κουλτούρα αυτή καταστράφηκε. Περάσαμε σε μία κοινωνία διοικούμενη από επιχειρηματίες σε ένα αξιοσημείωτο επίπεδο. Αυτή είναι η μόνη καπιταλιστική βιομηχανική κοινωνία που δεν έχει ούτε το κανονικό κοινωνικό συμβόλαιο που βρίσκει κανείς σε συγκρίσιμες κοινωνίες. Έξω από την Νότια Αφρική, υποθέτω, αυτή είναι η μόνη βιομηχανική κοινωνία που δεν έχει εθνική υγειονομική περίθαλψη. Δεν υπάρχει γενική δέσμευση ούτε για ένα ελάχιστο στάνταρ επιβίωσης για τα τμήματα του πληθυσμού που δεν μπορούν να ακολουθήσουν αυτούς τους κανόνες και κερδίζουν πράγματα για τους εαυτούς τους ατομικά. Τα συνδικάτα είναι πρακτικά ανύπαρκτα. Άλλες μορφές λαϊκών οργανισμών είναι πρακτικά ανύπαρκτες. Δεν υπάρχουν πολιτικά κόμματα ή οργανώσεις. Απέχουμε πολύ από το ιδεώδες, τουλάχιστον δομικά. Τα μέσα ενημέρωσης είναι ένα συνεταιρισμένο μονοπώλιο. Έχουν όλα την ίδια άποψη. Τα δύο κόμματα είναι δύο φατρίες του κόμματος των επιχειρηματιών. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ούτε καν νοιάζεται να ψηφίσει, γιατί αυτό φαίνεται χωρίς σημασία. Είναι περιθωριοποιημένοι και κατάλληλα περισπασμένοι.

Τουλάχιστον αυτός είναι ο στόχος. Η ηγετική μορφή στη βιομηχανία δημοσίων σχέσεων, ο Edward Bernays, στην πραγματικότητα προήλθε από την Επιτροπή Steel. Ήταν μέλος της, έμαθε τα μαθήματά του εκεί και συνέχισε αναπτύσσοντας αυτό που ονομάζεται “η μηχανική της συναίνεσης” και την οποία περιέγραψε ως “η ουσία της δημοκρατίας”. Οι άνθρωποι που είναι ικανοί να σχεδιάσουν συναίνεση είναι αυτοί που έχουν τα μέσα και τη δύναμη να το κάνουν -η επιχειρηματική κοινότητα- και αυτοί είναι εκείνοι για τους οποίους δουλεύεις.

Η γνώμη των Μηχανικών

Είναι επίσης απαραίτητο να πιέσουν τον πληθυσμό ώστε να υποστηρίξει τυχοδιωκτισμούς σε ξένες χώρες. Συνήθως ο πληθυσμός είναι ειρηνόφιλος, ακριβώς όπως ήταν και κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκόσμιου Πόλεμου. Το κοινό δεν βλέπει κανένα λόγο να αναμιχθεί σε τυχοδιωκτισμούς, στο εξωτερικό, σε σκοτωμούς και βασανιστήρια. Άρα πρέπει να τους αναγκάσεις με τη βία. Και για να τους αναγκάσεις, θα πρέπει να τους τρομάξεις. Ο ίδιος ο Bernays είχε ένα σημαντικό επίτευγμα υπέρ αυτού. Ήταν το πρόσωπο που έκανε την καμπάνια δημοσίων σχέσεων για την United Fruit Company το 1954, όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες ανέτρεψαν την καπιταλιστική-δημοκρατική κυβέρνηση της Γουατεμάλας, και εγκατέστησαν μια κοινωνία ομάδων θανάτου, η οποία παραμένει μέχρι σήμερα με συνεχείς ενισχύσεις βοήθειας από τις Ηνωμένες Πολιτείες, που αποσκοπούν ώστε να εμποδιστούν δημοκρατικές παρεκκλίσεις που συμβαίνουν εκεί. Είναι απαραίτητο να επεμβαίνουν συνέχεια δια μέσου εγχωρίων προγραμμάτων στα οποία το κοινό αντιτίθεται, γιατί δεν υπάρχει λόγος το κοινό να εννοεί εγχώρια προγράμματα που είναι επιζήμια γι’ αυτό. Αυτό, επίσης, απαιτεί εκτεταμένη προπαγάνδα. Έχουμε δει πολλή προπαγάνδα τα τελευταία δέκα χρόνια. Τα προγράμματα του Reagan ήταν υπερβολικά μη δημοφιλή. Ακόμα και οι άνθρωποι που φήφισαν τον Reagan, έλπιζαν, σε αναλογία περίπου 3 με 2, ότι οι πολιτικές του δεν θα πραγματοποιούνταν. Αν πάρεις ιδιαίτερα προγράμματα, όπως εξοπλισμοί, περικοπή των κοινωνικών δαπανών, κ.λπ., σχεδόν για όλα τους το κοινό ήταν εξαιρετικά αντίθετο. Αλλά όσο οι άνθρωποι είναι περιθωριοποιημένοι και περισπασμένοι και δεν έχουν τρόπο να οργανωθούν ή να αρθρώσουν τα συναισθήματά τους, ή ακόμα να ξέρουν ότι άλλοι έχουν τέτοια συναισθήματα, άνθρωποι που είπαν ότι προτιμούν τις κοινωνικές από τις στρατιωτικές δαπάνες, που έδωσαν αυτήν την απάντηση σε δημοσκοπήσεις, όπως έκαναν οι άνθρωποι σε μεγάλο βαθμό, υπόθεσαν ότι ήταν οι μόνοι άνθρωποι με αυτήν την τρελλή ιδέα στα κεφάλια τους. Ποτέ δεν την άκουσαν από οπουδήποτε αλλού. Κανείς υποτίθεται ότι δεν σκέφτεται έτσι. Ως εκ τούτου αν σκεφτείς έτσι και απαντήσεις έτσι σε μια δημοσκόπηση, απλά συμπεραίνεις ότι είσαι κάποιο είδος “εξωτικού”. Εφόσον δεν υπάρχει τρόπος να βρεθείς με άλλους ανθρώπους που μοιράζονται ή ενισχύουν αυτήν την άποψη και να σε βοηθήσουν να την αρθρώσεις, αισθάνεσαι σαν παράδοξο, αλλόκοτο ον. Έτσι, απλά μένεις στην άκρη και δεν δίνεις προσοχή σε ό,τι συμβαίνει. Ενδιαφέρεσαι

για κάτι άλλο, όπως το Σούπερ Κύπελλο.

Σε κάποιο βαθμό λοιπόν, το ιδανικό επιτεύχθηκε, αλλά ποτέ πλήρως. Υπάρχουν θεσμοί οι οποίοι ως τώρα έχει γίνει αδύνατο να καταστραφούν. Οι εκκλησίες, για παράδειγμα, υπάρχουν ακόμα. Ένα μεγάλο μέρος από τις δραστηριότητες των διαφωνούντων στις Ηνωμένες Πολιτείες προέρχεται από τις εκκλησίες, για τον απλό λόγο ότι οι εκκλησίες υπάρχουν. Όταν πας σε μια Ευρωπαϊκή χώρα και κάνεις μία πολιτική ομιλία, είναι πιθανόν να είναι στην αίθουσα κάποιου συνδικάτου. Εδώ δεν θα συμβεί ποτέ κάτι τέτοιο επειδή, πρώτα από όλα οι ενώσεις μόλις υπάρχουν, αλλά και αν υπάρχουν δεν είναι πολιτικοί οργανισμοί. Αλλά οι εκκλησίες όντως υπάρχουν, ως εκ τούτου συχνά κάνεις μια ομιλία σε μια εκκλησία. Οι δραστηριότητες αλληλεγγύης της Κεντρικής Αμερικής προέκυψαν βασικά από τις εκκλησίες, κυρίως επειδή αυτές υπάρχουν.

Ο εξαγριωμένος όχλος ποτέ δεν δαμάζεται ικανοποιητικά. Αυτό είναι μία συνεχής μάχη. Στα 1930 εξεγέρθησαν πάλι και τους τσάκισαν. Στα 1960 υπήρξε άλλο ένα κύμα διαφωνίας. Το κύμα αυτό είχε όνομα. Ονομαζόταν από την ειδικευμένη τάξη “η κρίση της δημοκρατίας”. Η Δημοκρατία θεωρήθηκε ότι έμπαινε σε κρίση στα 1960. Η κρίση ήταν ότι μεγάλα τμήματα του πληθυσμού οργανώνονταν και γίνονταν ενεργά και προσπαθούσαν να συμμετάσχουν στην πολιτική αρένα. Εδώ επανερχόμαστε στις δύο αντιλήψεις για τη δημοκρατία. Με τον ορισμό του λεξικού, αυτό είναι μία πρόοδος στη δημοκρατία. Κατά την επικρατούσα αντίληψη είναι ένα πρόβλημα, μία κρίση που πρέπει να ξεπεραστεί. Ο πληθυσμός πρέπει να οδηγηθεί πίσω στην απάθεια, στην υπακοή και στην παθητικότητα, που είναι η κανονική του κατάσταση. Ως εκ τούτου πρέπει να κάνουμε κάτι να υπερνικήσουμε αυτή την κρίση. Έγιναν προσπάθειες για να επιτευχθεί αυτό, αλλά απέτυχαν. Η κρίση της δημοκρατίας είναι ακόμα ζωντανή και ευτυχώς, αλλά όχι πολύ αποτελεσματική για να υπάρξει αλλαγή πολιτικής. Αλλά είναι αποτελεσματική στην αλλαγή των αντιλήψεων, αντίθετων με ό,τι πολλοί άνθρωποι πιστεύουν. Μεγάλες προσπάθειες έγιναν μετά τα 1960 για να αντιστραφεί και να ξεπεραστεί αυτή η ασθένεια. Μια όψη της ασθένειας απόκτησε τώρα ένα τεχνικό όνομα. Ονομάστηκε “Σύνδρομο του Βιετνάμ”, ένας όρος που άρχισε να εμφανίζεται γύρω στα 1970. Ο Ρηγκανικός διανοούμενος Norman Podhoretz το όρισε σαν “τα άρρωστα εμπόδια κατά της χρήσης στρατιωτικής βίας”. Υπήρχαν αυτά τα αρρωστημένα εμπόδια εναντίον της βίας σε μεγάλο μέρος του κοινού. Οι άνθρωποι απλά δεν καταλάβαιναν γιατί θα έπρεπε να τριγυρνούν βασανίζοντας και σκοτώνοντας ανθρώπους και να τους ισοπεδώνουν βομβαρδίζοντάς τους. Είναι πολύ επικίνδυνο για έναν πληθυσμό να καταβληθεί από αυτά τα αρρωστημένα εμπόδια, όπως το κατανόησε ο Γκαίμπελς, γιατί τότε υπάρχει ένα όριο για τυχοδιωκτισμούς σε ξένες χώρες. Είναι απαραίτητο, όπως το διατύπωσε, μάλλον περήφανη προ καιρού η Ουάσιγκτον Πόστ, “να ενσταλάξεις στους ανθρώπους σεβασμό για τις πολεμικές αρετές”. Αυτό είναι σημαντικό. Αν θέλεις να έχεις μία βίαιη κοινωνία που χρησιμοποιεί βία στον κόσμο για να επιτύχει τους σκοπούς

της δικής της εγχώριας ελίτ, τότε είναι απαραίτητο να εκτιμάς τις πολεμικές αρετές και να μην έχεις κανένα από αυτούς τους αρρωστημένους ενδοιασμούς σχετικά με τη χρήση βίας. Αυτό είναι το Σύνδρομο του Βιετνάμ. Είναι απαραίτητο να υπερνικηθεί.

Η αναπαράσταση ως πραγματικότητα

Είναι επίσης αναγκαία η παραποίηση της ιστορίας. Αυτός είναι κάποιος άλλος τρόπος για να υπερνικηθούν οι προκαταλήψεις, για να κάνουμε να φανεί ότι όταν επιτιθέμεθα εναντίον κάποιου και τον καταστρέφουμε, στην πραγματικότητα προστατεύουμε τους εαυτούς μας από πραγματικούς εισβολείς, από τέρατα κ.λπ.

Εγινε μία απόπειρα να ανασκευαστεί η ιστορία του πολέμου του Βιετνάμ. Πολύς κόσμος άρχισε να αντιλαμβάνεται τι πραγματικά συνέβαινε. Μεταξύ τους ήταν και πολλοί στρατιώτες και πολλοί φοιτητές που είχαν αναμειχθεί στο κίνημα ειρήνης. Αυτό ήταν κακό. Ήταν αναγκαίο να ανασυγκροτηθούν όλες αυτές οι κακές σκέψεις και να αποκατασταθεί κάποια μορφή ψυχικής υγείας, και συγκεκριμένα να αναγνωριστεί πως ότι κάνουμε είναι ευγενικό και δίκαιο. Αν βομβαρδίζουμε το Νότιο Βιετνάμ, αυτό γίνεται γιατί προστατεύουμε το Νότιο Βιετνάμ εναντίον κάποιου, και συγκεκριμένα των Νοτιοβιετναμέζων, εφόσον κανείς άλλος δεν ευρίσκετο εκεί. Είναι αυτό που οι διανοούμενοι του Κένεντυ έλεγαν “άμυνα εναντίον της εσωτερικής εισβολής στο Νότιο Βιετνάμ”. Αυτή είναι η φράση που χρησιμοποίησε ο Αντλάι Στήβενσον. Ήταν αναγκαίο να εμφανιστεί αυτή η επίσημη και καλώς κατανοούμενη εικόνα και πράγματι δούλεψε πολύ καλά. Όταν έχεις πλήρη έλεγχο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ΜΜΕ), στην παιδεία και η διανοήση είναι κοφορμιστική, τότε μπορούν αυτά τα μηνύματα να περάσουν εύκολα. Ένδειξη γι’ αυτό ήταν μια μελέτη του Πανεπιστημίου της Μασαχουσέτης με θέμα τη στάση του κοινού στην τρέχουσα κρίση του Κόλπου. Μια από τις ερωτήσεις που υποβάλλονταν ήταν: Πόσα θύματα νομίζετε ότι υπήρξαν στο πόλεμο του Βιετνάμ; Η μέση απάντηση ήταν 100.000. Ο επίσημος αριθμός ήταν περίπου δύο εκατομμύρια. Ο πραγματικός αριθμός μάλλον είναι τρία με τέσσερα εκατομμύρια. Οι επιστήμονες που έκαναν την έρευνα υπέβαλαν και το εξής σωστό ερώτημα: Τι γνώμη θα είχατε για τη Γερμανική πολιτική κουλτούρα, αν ρωτώντας τους Γερμανούς σήμερα απαντούσαν ότι τα θύματα στο Ολοκαύτωμα ήταν 300.000; Τι θα μας έλεγε αυτό για τη Γερμανική πολιτική κουλτούρα; Το ερώτημα: τι συμπεραίνετε για τη δικιά μας κουλτούρα, μένει αναπάντητο, αλλά νομίζω ότι μπορεί να το υποβάλετε. Μας λείπει πολλά: Πρέπει να υπερνικήσουμε τις αρρωστημένες προκαταλήψεις εναντίον της χρήσης βίας και εναντίον άλλων παραβιάσεων της δημοκρατίας. Στη περίπτωση αυτή δούλεψε. Αυτό είναι αλήθεια για κάθε θέμα. Πάρτε ότι θέμα σας αρέσει: Τη Μέση Ανατολή, τη διεθνή τρομοκρατία, την Κεντρική Αμερική, οτιδήποτε. Θα δείτε ότι η εικόνα που παρουσιάζεται στον κόσμο δεν έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα. Η πραγματική αλήθεια κρύβεται κάτω από πολλούς ορόφους ψεμάτων.

Ήταν μια εξαίρετη επιτυχία από αυτή την άποψη, να ανακοπεί η απειλή της δημοκρατίας, που επετεύχθη κάτω από συνθήκες ελευθερίας. Αυτό δεν έγινε όπως στα ολοκληρωτικά καθεστάτα, όπου γίνεται με τη βία. Αυτές οι επιτυχίες έγιναν κάτω από συνθήκες ελευθερίας. Αν θέλουμε να κατανοήσουμε την κοινωνία μας πρέπει να σκεφτούμε σχετικά με αυτά. Αυτά είναι σπουδαία γεγονότα, σπουδαία για αυτούς που ενδιαφέρονται για το είδος της κοινωνίας στην οποία ζούμε.

Η Κουλτούρα των διαφωνούντων

Παρόλα αυτά η κουλτούρα των διαφωνούντων επέζησε. Αναπτύχθηκε αρκετά από το 1960. Την περίοδο του 1960 η ανάπτυξη της ήταν βραδεία. Δεν υπήρχε διαμαρτυρία εναντίον του πολέμου στο Βιετνάμ μέχρις ότου οι ΗΠΑ άρχισαν να βομβαρδίζουν το Νότιο Βιετνάμ. Στην αρχή η κίνηση αυτή ήταν πολύ στενή και περιλάμβανε κυρίως φοιτητές και νεολαία. Στη δεκαετία του 1970 άλλαξε σημαντικά. Μεγάλα κινήματα είχαν αναπτυχθεί: Το κίνημα για το περιβάλλον, το φεμινιστικό κίνημα, το αντιπυρηνικό κίνημα και άλλα. Στη δεκαετία του 1980 αναπτύχθηκαν τα κινήματα αλληλεγγύης, κάτι που είναι πολύ νέο στις ΗΠΑ και ίσως παγκόσμια. Αυτά ήταν κινήματα όχι απλώς διαμαρτυρίας αλλά και συμμετοχής στη ζωή ανθρώπων που δεινοπαθούσαν σε άλλα μέρη. Έμαθαν πολλά οι ίδιοι και είχαν ένα εκπολιτιστικό αντίκτυπο στα κύρια Αμερικανικά πολιτισμικά ρεύματα. Ο καθένας που συμμετείχε σε αυτά τα κινήματα για πολλά χρόνια, θα το έχει διαπιστώσει. Γνωρίζω εξ ιδίας πείρας ότι το είδος των ομιλιών που κάνω τώρα στα πιο αντιδραστικά μέρη αυτής της χώρας, στη Κεντρική Γεωργία, στο Ανατολικό Κεντάκι κ.λπ., είναι ομιλίες που παλιότερα δεν θα έδιναν και στο πιο ενεργό ακροατήριο της κίνησης ειρήνης, ακόμη και στο ζενίθ της δραστηριοποίησης της. Τώρα τέτοιες ομιλίες μπορεί να κάνω παντού. Ο κόσμος μπορεί να συμφωνεί ή να διαφωνεί, αλλά τουλάχιστον καταλαβαίνει γιατί θέμα μιλάω και μπορώ να αναζητήσω κάποιο κοινό έδαφος.

Αυτές είναι ενδείξεις μιας εκπολιτιστικής επίδρασης, παρά την προπαγάνδα, παρά τις προσπάθειες να ελεγχθεί η σκέψη και να κατασκευαστεί συναίνεση. Παρόλα αυτά ο κόσμος αρχίζει να αποκτά τη θέληση και την ικανότητα να σκέφτεται για τα διάφορα θέματα. Ο σκεπτικισμός σχετικά με τη δύναμη της εξουσίας άρχισε να αυξάνει και η στάση του κόσμου σε πάρα πολλά θέματα άρχισε να αλλάζει. Είναι ένα είδος βραδείας, ίσως πολύ αργής, αλλά παρατηρήσιμης αλλαγής. Αν τώρα η αλλαγή αυτή είναι αρκετά ταχεία έτσι ώστε να έχει ένα σημαντικό αποτέλεσμα στα γεγονότα που συμβαίνουν στο κόσμο, είναι μια άλλη υπόθεση. Ας πάρουμε το αρκετά γνωστό παράδειγμα: Το περίφημο χάσμα των φύλων. Στη δεκαετία του 1960 η στάση των ανθρώπων ήταν ομοιόμορφη σε θέματα όπως για παράδειγμα τις πολεμικές αρετές και τους αρρωστημένους ενδοιασμούς για τη μη χρήση βίας. Αλλά κανείς, ούτε άντρες, ούτε γυναίκες, δεν υπέφερε από αυτούς τους αρρωστημένους ενδοιασμούς στις αρχές της δεκαετίας του '60. Οι απαντήσεις ήταν ομοιόμορφες. Όλοι θεωρούσαν ότι η χρήση βίας για να

τσακιστούν οι άλλοι λαοί ήταν δίκαιη. Με τον καιρό οι άνθρωποι άλλαξαν. Οι αρρωστημένοι ενδοιασμοί αυξήθηκαν από άκρη σε άκρη της χώρας. Στο μεταξύ το χάσμα των φύλων έχει αυξηθεί και τώρα έχει εξελιχθεί σε ένα πολύ ουσιαστικό χάσμα. Σύμφωνα με τις σφιγμομετρήσεις της κοινής γνώμης, σήμερα είναι περίπου 25%. Τι συνέβη; Αυτό που συνέβη είναι ότι έχει διαμορφωθεί σήμερα ένα ημιοργανωμένο κίνημα των γυναικών, το φεμινιστικό κίνημα. Η οργάνωση έχει τα αποτελέσματά της. Με την οργάνωση ανακαλύπτεις ότι δεν είσαι μόνος. Και άλλοι έχουν τις ίδιες απόψεις με σένα. Με την οργάνωση μπορεί να εμβαθύνεις στη σκέψη σου και να μάθεις τι σκέφτονται οι άλλοι. Αυτά τα κινήματα είναι πολύ άτυπα, δεν είναι όπως οι συμμετοχικές οργανώσεις. Είναι ένα είδος διάθεσης που συνεπάγεται αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών τους. Το αποτέλεσμα τους είναι αρκετά παρατηρήσιμο. Αυτό αποτελεί κίνδυνο για τη δημοκρατία: Αν μπορούν να αναπτυχθούν οργανώσεις, αν ο κόσμος δεν είναι πλέον κολλημένος στην τηλεόραση, τότε μπορούν να ξυπνήσουν μέσα τους όλες αυτές οι αστείες σκέψεις, όπως για παράδειγμα αρρωστημένες σκέψεις εναντίον της χρήσης στρατιωτικής βίας. Αυτό πρέπει να κατανικηθεί, αλλά ακόμα δεν έχει κατανικηθεί.

Παρέλαση εχθρών

Αντί να μιλάμε για τον τελευταίο πόλεμο, ας μιλήσουμε για τον επόμενο, διότι κάποτε είναι πιο χρήσιμο να προετοιμαζόμαστε αντί να αντιδρούμε στα γεγονότα. Υπάρχει μια χαρακτηριστική εξέλιξη στις ΗΠΑ. Δεν είναι η πρώτη χώρα όπου γίνεται αυτό. Αναπτύσσονται εσωτερικά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, ίσως ακόμα να επέρχονται και καταστροφές. Κανείς από τους ανθρώπους της εξουσίας δεν έχει σκοπό να κάνει κάτι γι' αυτά. Εάν κοιτάξετε στα εσωτερικά προβλήματα της διοίκησης των τελευταίων δέκα χρόνων (εδώ συμπεριλαμβάνω και τη δημοκρατική αντιπολίτευση) στην πραγματικότητα δεν υπάρχει σοβαρή πρόταση για το τι πρέπει να γίνει με τα οξυμένα προβλήματα της υγείας, των αστέγων, της ανεργίας, του εγκλήματος, τα πλήθη των εγκληματικών πληθυσμών, τις φυλακές, την υποβάθμιση του κέντρου των πόλεων και γενικά όλη τη γκάμα των προβλημάτων. 'Ολοι γνωρίζουμε γι' αυτά και εν τούτοις ολοένα γίνονται οξύτερα. Μόνο στα δύο πρώτα χρόνια του Τζόρτζ Μπους στην εξουσία, τρία εκατομμύρια παιδιά πέρασαν το σύνορο της φτώχειας, το δημόσιο χρέος αυξάνεται, το επίπεδο της παιδείας φθίνει, οι πραγματικοί μισθοί έφτασαν πίσω στα επίπεδα του 1950 για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και κανείς δεν κάνει τίποτα γι' αυτά. Σε τέτοιες περιστάσεις πρέπει να αποσπαστεί η προσοχή του εξαργιωμένου πλήθους, διότι αν το συνειδητοποιήσουν ίσως και να μη τους αρέσει αφού είναι αυτοί οι ίδιοι που υποφέρουν. 'Ισως δεν είναι αρκετό να τους έχεις να παρακολουθούν το πρωτάθλημα και τις τηλεοπτικές σειρές όπως το Σούπερ Κύπελλο και τους "Απαράδεκτους". Πρέπει να τους μαντρώσεις στο φόβο των εχθρών. Το 1930 ο Χίτλερ τους μάντρωσε μέσα στο φόβο των Εβραίων και των Τσιγγάνων. 'Επρεπε να συντριβούν για να προστατευθείς. 'Εχουμε και

εμείς τους τρόπους μας. Κάθε ένα δύο χρόνια κατασκευάζεται ένα τέρας, από το οποίο πρέπει να προστατευθούμε. Κάποτε υπήρχε κάποιος που ήταν έτοιμο σε πρώτη ζήτηση. Ήταν οι Ρώσσοι. Έπρεπε πάντοτε να προστατευόμαστε από τους Ρώσσους. Αλλά με τον καιρό άρχισαν να χάνουν τη γοητεία τους και γινόταν ολοένα πιο δύσκολη η χρήση τους. Έτσι έπρεπε να επινοηθούν καινούργιοι. Στην πραγματικότητα άδικα κατηγορήθηκε ο Τζόρτζ Μπους που δεν μπόρεσε να εκφράσει ή να αρθρώσει αυτό που μας οδηγεί σήμερα. Αυτό είναι πολύ άδικο. Πριν από τα μέσα του 1980, όταν κοιμόσασταν, μπορούσατε να παίζετε το δίσκο: Έρχονται οι Ρώσσοι. Αλλά αυτόν τον έχασε και έπρεπε να κατασκευάσει κάποιος καινούργιο, ακριβώς όπως το επιτελείο των Δημοσίων σχέσεων του Ρήγκαν έκανε το 1980. Ήταν η διεθνής τρομοκρατία, οι έμποροι ναρκωτικών, οι παρανοϊκοί Άραβες και ο Σαντάμ Χουσεΐν, ο νέος Χίτλερ που επρόκειτο να κατακτήσει τον κόσμο. Έπρεπε οι έχθροι να εμφανίζονται ο ένας μετά τον άλλο. Τρομάξεις τον κόσμο, τον τρομοκρατείς, τον φοβερίζεις ώστε να φοβάται να ταξιδεύσει και να παγώνει από φόβο. Έτσι επιτυγχάνεις μια μεγαλόπρεπη νίκη εναντίον της Γρανάδας, του Παναμά ή κάποιου άλλου ανυπεράσπιστου τριχοκοσμικού στρατού τον οποίον μπορείς να κονιορτοποιήσεις πριν καν ενδιαφερθείς να τους κοιτάξεις. Αυτό ακριβώς συνέβη. Αυτό προσφέρει ανακούφιση. Σωθήκαμε μόλις τη τελευταία στιγμή. Αυτός είναι ένας τρόπος που μπορεί να διατηρείς το εξαργιωμένο πλήθος μακριά από ότι στην πραγματικότητα συμβαίνει γύρω μας. Έτσι αποσπάζει την προσοχή τους και τους ελέγχει. Ο επόμενος επερχόμενος εχθρός κατά πάσα πιθανότητα είναι η Κούβα. Αυτό θα απαιτήσει συνέχιση του παράνομου οικονομικού πολέμου και ίσως και τη συνέχιση της διεθνούς τρομοκρατίας. Η πιο μεγάλη τρομοκρατική επιχείρηση που οργανώθηκε ποτέ ήταν η επιχείρηση Μονγκουζ εναντίον της Κούβας από την Κυβέρνηση Κένεντυ. Δεν υπάρχει τίποτα που μπορεί να συγκριθεί μαζί της, εκτός ίσως από τον πόλεμο εναντίον της Νικαράγουας, αν θα μπορούσε να θεωρηθεί τρομοκρατική επιχείρηση. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης το θεώρησε ως εισβολή. Υπάρχει πάντοτε μια ιδεολογική επίθεση που κατασκευάζει ένα τέρας ώστε μετά να γίνουν εκστρατείες για τη συντριβή του. Δεν μπορεί να συνεχίσουμε, αν μπορούν να ανταποδώσουν τα κτυπήματα. Αυτό είναι πολύ επικίνδυνο. Αλλά αν είστε βέβαιος ότι θα συντριβεί, θα το νικήσουμε και θα βγάλουμε ένα αναστεναγμό ανακούφισης.

Αυτή η ιστορία γίνεται για πολλά χρόνια. Τον Μάιο του 1986 εδημοσιοποιήθηκαν τα απομνημονεύματα του απολυθέντος Κουβανού κρατούμενου Αρμάντο Βαλάντρες. Πολύ γρήγορα έγιναν πρώτης τάξης θέμα για τα ΜΜΕ. Θα σας αναφέρω μερικά αποσπάσματα. Τα ΜΜΕ περιέγραψαν τις αποκαλύψεις του σαν “τον οριστικό απολογισμό των απέραντων βασανιστηρίων και φυλακίσεων μέσω των οποίων ο Κάστρο τιμωρεί και ισοπεδώνει κάθε αντιπολίτευση. Ήταν μια εμπνευσμένη και αξέχαστη αναφορά για τις κτηνώδεις φυλακές και τα απάνθρωπα βασανιστήρια. Ήταν μια καταγραφή της κρατικής βίας από ακόμα ένα εκτελεστή μαζικών δολοφονιών αυτού του αιώνα, που όπως επί τέλους μαθαίνουμε

από αυτό το βιβλίο, έχει δημιουργήσει ένα καινούργιο δεσποτισμό, που έχει θεσμοποιήσει τα βασανιστήρια σαν μηχανισμό κοινωνικού ελέγχου στην Κόλαση που είναι η Κούβα, στην οποία έζησε ο Βαλάντρης”. Αυτά εγράφησαν από την Ουάσιγκτον Ποστ και τις Νιου Γιork Τάιμς σε επανειλημμένες κριτικές. Ο Κάστρο επεριγράφετο σαν ένας δικτατορικός μπράβος. Οι ωμότητες του αποκαλύπτονταν σε αυτό το βιβλίο τόσο πειστικά που μόνον ο πιο ελαφρόμυαλος και ψυχρός δυτικός διανοούμενος θα τολμούσε να τον υπερασπιστεί!” (Ουάσιγκτον Ποστ). Να θυμάστε, αυτός είναι ο απολογισμός για το τι συνέβη σε μόνον ένα άνθρωπο. Ας υποθέσουμε ότι όλα είναι αλήθεια. Ας μην θέσουμε ερωτηματικά για το τι έγινε, στον άνθρωπο που λέει ότι βασανίστηκε. Σε μια τελετή στον Λευκό Οίκο, την ημέρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είχε επιλεγεί από τον Ρόναλντ Ρήγκαν για το θάρρος του που άντεξε τα βασανιστήρια και το σαδισμό αυτού του αιματηρού τυράνου της Κούβας. Στη συνέχεια διορίστηκε αντιπρόσωπος των ΗΠΑ στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ. Από αυτή τη θέση προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες, υπερασπιζόμενος τις Κυβερνήσεις του Σαλβατορ και της Γουατεμάλας εναντίον κατηγοριών ότι διέπρατταν ωμότητες τέτοιας έκτασης, που έκαναν να φαίνεται ασήμαντο ότι είχε υποφέρει αυτός ο ίδιος. Έτσι είναι τα πράγματα.

Επιλεκτική αντίληψη

Όλα αυτά το Μάιο του 1986. Είναι ενδιαφέρον και λέει κάτι για την κατασκευή συναίνεσης. Τον ίδιο μήνα τα επιβιώσαντα μέλη της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ελ Σαλβαντόρ (οι ηγέτες είχαν σκοτωθεί) είχαν συλληφθεί και βασανισθεί. Μεταξύ τους ήταν και ο διευθυντής Χέρμπερτ Ανάγια. Τους φυλάκισαν στη φυλακή Εσπεράντζα (ελπίδα). Ενώ βρισκόταν στη φυλακή συνέχισαν τη δουλειά τους για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Καθώς ήταν δικηγόροι, συνέχισαν να παίρνουν ένορκες καταθέσεις. Υπήρχαν 432 φυλακισμένοι σ' αυτή τη φυλακή. Πήραν ένορκες καταθέσεις από τους 430, στις οποίες περιέγραφαν ενόρκως τα βασανιστήρια που είχαν υποστεί: Βασανιστήρια με ηλεκτρισμό και άλλες ωμότητες. Μεταξύ αυτών περιλαμβανόταν μια περίπτωση βασανιστηρίων από ένα λοχία του στρατού των ΗΠΑ εν στολή, ο οποίος περιγράφεται με αρκετές λεπτομέρειες. Αυτή αποτελεί μια ασυνήθιστα ξεκάθαρη και κατανοητή μαρτυρία, ίσως μοναδική στις λεπτομέρειες της, για το τι συμβαίνει σε ένα θάλαμο βασανιστηρίων. Αυτή η έκθεση, που στις 160 σελίδες της περιελάμβανε τις ένορκες καταθέσεις των φυλακισμένων, διοχετεύτηκε κρυφά έξω από τις φυλακές μαζί με μια βιντεοταινία που παρουσίαζε τους κρατούμενους να καταθέτουν τη μαρτυρία τους. Τα ντοκουμέντα αυτά είχαν δοθεί στη δημοσιότητα από την Διομολογιακή Δύναμη Δράσης της επαρχίας Μαριν. Ο τύπος των ΗΠΑ αρνήθηκε να τη δημοσιεύσει. Η τηλεόραση αρνήθηκε να την παρουσιάσει. Υπήρξε μόνο ένα άρθρο σε μια τοπική εφημερίδα κι' αυτό ήταν όλο. Κανείς άλλος δεν ήθελε να την αγγίξει. Αυτή ήταν η εποχή που πολλοί “ελαφρόμυαλοι και ψυχροί δυτικοί διανοούμενοι” έψαλλαν ύμνους στον Ναπολέοντα Ντουάρτε

και στο Ρόναλντ Ρήγκαν. Ο Ανάγια δεν έγινε αντικείμενο τιμών. Δεν προσκλήθηκε καν στην Ημέρα των Ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ούτε διορίστηκε πουθενά. Απολύθηκε, με μια συμφωνία ανταλλαγής κρατουμένων και στη συνέχεια δολοφονήθηκε, προφανώς από τις υποστηριζόμενες από τις ΗΠΑ δυνάμεις ασφαλείας της χώρας αυτής. Πολύ λίγες πληροφορίες δημοσιεύτηκαν σχετικά. Τα ΜΜΕ ποτέ δεν διερωτήθηκαν αν η δημοσίευση των ωμοτήτων αντί της απόκρυψης τους θα του έσωζε τη ζωή του.

Τα παραπάνω σας λέγουν μερικά πράγματα για το πως εργάζεται ένα καλώς λειτουργούν σύστημα κατασκευής συναίνεσης. Οι αναμνήσεις του Βαλάντρης σε σχέση με αυτές του Ανάγια δεν είναι ούτε καν ένα μιτζέλι συγκρινόμενο με ένα βουνό. Αλλά πρέπει να επανέλθουμε στο θέμα του πολέμου, του μελλοντικού πολέμου. Περιμένω ότι θα ακούσουμε πολλά γι' αυτόν μέχρι την επόμενη επιχείρηση.

Μερικές παρατηρήσεις για τον τελευταίο, στον οποίο τελικά θα ήθελα να επικεντρώσουμε. Θα αρχίσω με τη μελέτη του Πανεπιστημίου της Μασαχουσέτης στην οποία ανέφερα νωρίτερα, και η οποία απέδωσε μερικά χρήσιμα συμπεράσματα. Στη μελέτη αυτή οι άνθρωποι ερωτώντο κατά πόσο πίστευαν ότι οι ΗΠΑ έπρεπε να επέμβουν με στρατιωτική βία για να ανατρέψουν μια παράνομη κατοχή ή κάποια σοβαρή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αν οι ΗΠΑ ακολουθούσαν αυτή τη συμβουλή θα μπορούσαμε να βομβαρδίσουμε το Ελ Σαλβατορ, τη Γουατεμάλα, την Ινδονησία, τη Δαμασκό, το Τελ, Αβίβ, το Κέϊπ Τάουν, την Τουρκία, την Ουάσιγκτον και μια ολόκληρη λίστα άλλων χωρών. Σε όλες αυτές τις χώρες έχουμε παράνομη κατοχή και επίθεση, καθώς και κατάφορη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αν γνωρίζετε τα γεγονότα για αυτά τα παραδείγματα, θα διαπιστώσετε ότι η περίπτωση της επίθεσης και οι ωμότητες του Σαντάμ Χουσεϊν εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία. Μάλιστα δεν είναι η πιο ακραία περίπτωση. Γιατί όμως κανείς δεν καταλήγει σε αυτό το συμπέρασμα; Ο λόγος είναι ότι κανείς δεν γνωρίζει. Σε ένα καλώς λειτουργούν σύστημα προπαγάνδας, κανείς δεν καταλαβαίνει για τι πράγμα μιλάω όταν αναφέρω αυτή τη γκάμα των παραδειγμάτων. Αν ενδιαφερθείτε να εξετάσετε το θέμα, θα βρείτε ότι τα παραδείγματά μου είναι πολύ σωστά. Ας πάρουμε ένα το οποίο κόντευε να γίνει κατανοητό ακριβώς αυτή την περίοδο. Το Φεβρουάριο, ακριβώς στο μέσο της εκστρατείας των βομβαρδισμών, η Κυβέρνηση του Λιβάνου απαίτησε από το Ισραήλ να σεβαστεί την απόφαση 425 του Συμβουλίου Ασφαλείας, που το καλούσε να αποσυρθεί αμέσως και χωρίς όρους από τον Λίβανο. Αυτή η απόφαση εξεδόθη από τον Μάρτιο του 1978. Από τότε εξεδόθησαν ακόμη δύο αποφάσεις που καλούσαν το Ισραήλ για άμεση και άνευ όρων απόσυρση από τον Λίβανο. Βέβαια το Ισραήλ δεν σέβεται αυτή την απόφαση επειδή υποστηρίζεται από τις ΗΠΑ για να διατηρεί αυτή την κατοχή. Εν τω μεταξύ ο Νότιος Λίβανος κατατρομοκρατείται. Εκεί υπάρχουν τεράστιοι θάλαμοι βασανιστηρίων όπου γίνονται φρικτά βασανιστήρια. Ο Νότιος Λίβανος αποτελεί

επίσης βάση για επιθέσεις εναντίον του υπολοίπου Λιβάνου. Κατά τη διάρκεια αυτών των δεκατριών χρόνων έγινε εισβολή στο Λίβανο, η πόλις της Βηρυτού βομβαρδίστηκε, περίπου 20.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν, από τους οποίους το 80% ιδιώτες, νοσοκομεία καταστράφηκαν, πολύς τρόμος σκορπίστηκε και πολλές πράξεις λεηλασιών και ληστειών διαπράχθηκαν. Όλα καλά και ωραία και με την υποστήριξη των ΗΠΑ. Αυτή είναι μόνο μια περίπτωση. Βέβαια δεν είδατε τίποτα σχετικό στα ΜΜΕ, ούτε έγινε καμιά συζήτηση για το αν πρέπει οι ΗΠΑ και το Ισραήλ να σεβαστούν την απόφαση 425 του Συμβουλίου Ασφαλείας, ούτε καμιά άλλη απόφαση, ούτε κανείς ζήτησε να βομβαρδιστεί το Τελ Αβιβ, αν και σύμφωνα με τις απόψεις που έχουν τα δύο τρίτα του πληθυσμού των ΗΠΑ, θα έπρεπε. Στο κάτω-κάτω πρόκειται για παράνομη κατοχή και κατάφορες παραβάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτή είναι μονάχα μια περίπτωση. Υπάρχουν πολύ χειρότερες. Η εισβολή της Ινδονησίας στο Βόρειο Τιμόρ είχε σαν συνέπεια να σκοτωθούν 200.000. Αυτή η επίθεση υποστηρίχτηκε σθεναρά από τις ΗΠΑ και εξακολούθησε να έχει τη διπλωματική και στρατιωτική υποστήριξη των ΗΠΑ. Μπορούμε να πούμε και άλλα και άλλα.

Ο Πόλεμος στον Κόλπο

Να πως εργάζεται ένα καλώς λειτουργόν σύστημα προπαγάνδας: Ο κόσμος πιστεύει ότι όταν χρησιμοποιείται βία εναντίον του Ιράκ και του Κουβέιτ, είναι γιατί σεβόμαστε την αρχή ότι παράνομη κατοχή εδαφών και παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να αντιμετωπίζονται με στρατιωτική βία, ενώ δεν βλέπουν τι θα σήμαινε αυτό όταν οι αρχές αυτές εφαρμόζονταν και για τη συμπεριφορά των ιδίων των ΗΠΑ. Αυτή είναι επιτυχία μιας προπαγάνδας εντελώς θεαματικού τύπου.

Ας ριξουμε μια ματιά σε μια άλλη περίπτωση. Αν ριζετε μια ματιά στη κάλυψη του πολέμου από τον Αύγουστο, θα δείτε ότι μερικές φωνές λείπουν. Για παράδειγμα, υπάρχει μια Ιρακινή Δημοκρατική Αντιπολίτευση, μια πραγματικά θαρραλέα και ουσιαστική αντιπολίτευση. Βέβαια λειτουργεί στο εξωτερικό κυρίως στην Ευρώπη, γιατί δεν θα ήταν δυνατό να επιβιώσει στο Ιράκ. Τα μέλη της είναι τραπεζίτες, μηχανικοί, αρχιτέκτονες, άνθρωποι αυτής της κατηγορίας. Είναι καλλιεργημένοι, έχουν φωνές και μιλούν. Τον περασμένο Φεβρουάριο, όταν ακόμη ο Σαντάμ Χουσεΐν ήταν ο εκλεκτός φίλος και εμπορικός εταίρος του Τζώρτζ Μπους, οι αντιπρόσωποι της οργάνωσης αυτής ήρθαν στην Ουάσινγκτον με αίτημα κάποιου είδους υποστήριξη στον αγώνα τους για κοινοβουλευτική δημοκρατία στο Ιράκ. Τους απέκρουσαν παντελώς, διότι οι ΗΠΑ δεν είχαν καθόλου ενδιαφέρον για κάτι τέτοιο. Καμιά δημόσια αντίδραση γι' αυτό δεν υπήρξε.

Από τον Αύγουστο έγινε κάπως δυσκολότερο να αγνοηθεί η ύπαρξη τους. Τον Αύγουστο ξαφνικά στραφήκαμε εναντίον του Σαντάμ Χουσεΐν, αφού τον ευνοήσαμε τόσα χρόνια. Εδώ βρισκόταν μια δημοκρατική αντιπολίτευση του Ιράκ που θα έπρεπε να έχει κάποια γνώμη επί του θέματος. Πολύ θα ήθελαν να

δούν τον Σαντάμ Χουσεϊν να χάνει την εξουσία και να διαμελίζεται. Αυτός σκότωσε τους αδελφούς τους, βασάνισε τις αδελφές τους και τους ώθησε έξω από τη χώρα. Αυτοί πάλευαν εναντίον της τυραννίας καθόλη την περίοδο που ο Ρόναλντ Ρήγκαν και ο Τζορτζ Μπους τον χάιδευαν. Τι συνέβη με τις φωνές τους; Ρίξτε μια ματιά στα ΜΜΕ και θα δείτε πόσα θα βρείτε σχετικά με τη δημοκρατική αντιπολίτευση του Ιράκ. Δεν θα βρείτε ούτε μια λέξη. Δεν είναι γιατί δεν έβγαλαν μιλιά. Έχουν κάνει δηλώσεις, προτάσεις, εκκλήσεις και υπέβαλαν αιτήματα. Αν τις δείτε θα δείτε ότι δεν διαφέρουν από αυτές του Αμερικανικού κινήματος ειρήνης. Είναι εναντίον του Σαντάμ Χουσεϊν και είναι εναντίον του πολέμου κατά του Ιράκ. Δεν θέλουν να καταστραφεί η χώρα τους. Αυτό που θέλουν είναι μια ειρηνική διευθέτηση και ξέρουν καλά ότι αυτό είναι εφικτό. Αλλά αυτή είναι η λανθασμένη άποψη και γι' αυτό βρίσκονται εκτός. Καμιά φωνή τους δεν ακούγεται. Αν θέλετε να μάθετε κάτι γι' αυτούς, πάρτε το Γερμανικό ή τον Αγγλικό τύπο. Δεν λένε και πολλά πράγματα, αλλά επειδή είναι λιγότερο ελεγχόμενοι, λένε κάτι.

Αυτή είναι μια θεαματική επιτυχία της προπαγάνδας. Πρώτον, επειδή οι φωνές των δημοκρατών του Ιράκ αποκλείονται παντελώς, και δεύτερον επειδή κανείς δεν το παρατηρεί. Αυτό επίσης είναι ενδιαφέρον, επειδή μόνον ένας εντελώς κατηχημένος λαός δεν μπορεί να παρατηρήσει ότι αγνοούνται οι φωνές της αντιπολίτευσης του Ιράκ, και δεν ρωτούν γιατί, για να βρουν την προφανή απάντηση: Διότι οι δημοκράτες του Ιρακ έχουν την δικιά τους γνώμη. Συμφωνούν με το διεθνές κίνημα ειρήνης και γι' αυτό βρίσκονται εκτός.

Ας πάρουμε το ερώτημα για την αιτία του πολέμου. Εξηγήσεις για τον πόλεμο δόθηκαν. Αυτές είναι: Οι εισβολείς δεν πρέπει να αμοιβονται και η εισβολή πρέπει να αποκρούεται με τη γρήγορη χρήση βίας. Αυτή ήταν η αιτία του πολέμου. Ουσιαστικά δεν υποστηρίχθηκε άλλος λόγος. Αλλά είναι αυτός λόγος για πόλεμο; Σέβονται πράγματι οι ΗΠΑ την αρχή ότι οι εισβολείς δεν πρέπει να αμοιβονται αλλά να αποκρούονται με τη γρήγορη χρήση βίας; Δεν θέλω να υποτιμήσω την νοημοσύνη σας, αλλά είναι γεγονός ότι τέτοια επιχειρήματα μπορεί να αντικρουστούν σε δύο λεπτά, ακόμη και από ένα παιδί του σχολείου. Εν τούτοις ποτέ δεν αντικρούστηκαν. Κυττάξετε στα ΜΜΕ, τους φιλελεύθερους σχολιαστές, τους κριτικούς, αυτούς που έκαναν κατάθεση στο Κογκρέσο και δέστε κατά πόσον κάποιος από αυτούς αμφισβήτησε την υπόθεση ότι οι ΗΠΑ τηρούν αυτές τις αρχές. Έχουν πράγματι οι ΗΠΑ εναντιωθεί στη δική τους επίθεση εναντίον του Παναμά και επέμειναν να βομβαρδιστεί η Ουάσιγκτον για να αποκρουστεί; Όταν η κατοχή της Ναμίμπιας από τη Νότιο Αφρική είχε κηρυχτεί παράνομη το 1969, μήπως οι ΗΠΑ είχαν επιβάλει κυρώσεις για τρόφιμα και φάρμακα; Μήπως κήρυξαν πόλεμο; Μήπως βομβάρδισαν το Κέιπ Τάουν; Όχι, για είκοσι χρόνια έκαναν "ήρεμη διπλωματία". Δεν ήταν και τόσο ωραία αυτά τα είκοσι χρόνια. Κατά τη διάρκεια των Κυβερνήσεων του Ρήγκαν και του Μπους περίπου ενάμισο εκατομμύριο κόσμος σκοτώθηκε στις χώρες γύρω από τη Νότια Αφρική. Ξεχάστε

τι συνέβαινε στην ίδια τη Νότια Αφρική και τη Ναμίμπια. Παραδόξως αυτό δεν έθιξε τις λεπτές μας ψυχές. Συνεχίσαμε με την ήρεμη διπλωματία, με κατάληξη την πλουσιοπάροχη αμοιβή του εισβολέα. Τους δόθηκε το μεγαλύτερο λιμάνι της Ναμίμπια και σωρός πλεονεκτημάτων που έπαιρναν υπ' όψιν τις ανησυχίες για την ασφάλεια τους. Που είναι οι αρχές που τηρούμε; Και πάλι είναι παιγνίδι για ένα παιδί να δείξει ότι αυτοί δεν ήταν οι λόγοι για τους οποίους κάναμε πόλεμο, γιατί δεν τηρούμε αυτές τις αρχές. Αλλά κανείς δεν το έκανε και αυτό έχει τη σημασία του. Και κανείς δεν σκοτίστηκε να βγάλει το συμπέρασμα που ακολουθεί: Κανένας λόγος δεν δόθηκε γιατί ξεκινήσαμε πόλεμο. Ουδείς. Κανένας λόγος δεν δόθηκε που να μην μπορεί να αποκρουστεί από ένα παιδάκι, αφού δεν τηρούμε αυτές τις αρχές. Αυτό πάλι είναι μνημείο ολοκληρωτικής κουλτούρας. Θα έπρεπε να μας τρομάζει που είμαστε τόσο ολοκληρωτικοί ώστε μπορεί να συρθούμε στον πόλεμο χωρίς να δίνεται καμιά εξήγηση και χωρίς να το παρατηρεί κανείς, ούτε καν να σκοτίζεται. Αυτό είναι ένα πολύ χτυπητό γεγονός.

Ακριβώς πριν αρχίσει ο βομβαρδισμός, στα μέσα του Γενάρη, μια δημοσκοπήση της Ουάσιγκτον Ποστ αποκάλυψε κάτι ενδιαφέρον. Ο κόσμος διερωτάτο: Αν το Ιράκ συμφωνούσε να αποσυρθεί από το Κουβέιτ, με αντάλλαγμα τη συζήτηση από το Συμβούλιο Ασφαλείας της Αραβο-Ισραηλινής διένεξης, θα ήσασταν διατεθειμένοι ευνοϊκά; Περίπου τα δύο τρίτα απάντησαν καταφατικά. Το ίδιο υποστήριζε όλος ο κόσμος, συμπεριλαμβανομένης και της Ιρακινής αντιπολίτευσης. Προφανώς οι άνθρωποι που ήταν υπέρ αυτής της πρότασης νόμιζαν ότι ήταν οι μόνοι στον κόσμο που σκέφτονταν έτσι. Βεβαίως κανείς στα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν θεώρησε την πρόταση αυτή σαν μια καλή ιδέα. Οι διαταγές από την Ουάσιγκτον ήταν ότι είμαστε εναντίον του "αγκιστρώματος", δηλαδή εναντίον της διπλωματίας και έτσι όλοι υπάκουσαν στις διαταγές και τάχθηκαν εναντίον της διπλωματίας. Αν προσπαθήσετε να βρείτε σχόλια στον τύπο, θα βρείτε μόνον μια στήλη από τον Αλεξ Κόκμπερν στις Τάϊμς του Λος Άντζελες που υποστήριξε ότι αυτή θα ήταν καλή ιδέα. Βέβαια ο καθένας που απαντούσε στα ερωτήματα της δημοσκοπήσης, σκεφτόταν ότι ήταν ο μόνος που απαντούσε έτσι. Ας υποθέσουμε ότι ήξεραν πως δεν ήταν μόνοι, ότι και άλλοι άνθρωποι είχαν την ίδια άποψη, όπως για παράδειγμα η Δημοκρατική Αντιπολίτευση του Ιράκ. Ας υποθέσουμε ότι γνώριζαν πως η πρόταση αυτή δεν ήταν υποθετική, και ότι έγινε πραγματικά μια τέτοια προσφορά από το Ιράκ. Η προσφορά αυτή δημοσιοποιήθηκε από ανωτέρους αξιωματούχους των ΗΠΑ οκτώ-δέκα μέρες νωρίτερα. Στις δύο Ιανουαρίου, οι αξιωματούχοι αυτοί ανακοίνωσαν μια πρόταση του Ιράκ να αποσυρθεί από το Κουβέιτ, με αντάλλαγμα την εξέταση από το Συμβούλιο Ασφαλείας της Αραβο-Ισραηλινής διένεξης και του προβλήματος των όπλων μαζικής καταστροφής. Οι ΗΠΑ αρνήθηκαν να διαπραγματευθούν με βάση αυτή την πρόταση, πολύ πριν γίνει η εισβολή στον Κουβέιτ. Ας υποθέσουμε ότι ο κόσμος ήξερε ότι η πρόταση βρισκόταν ήδη στο τραπέζι, ότι είχε ευρεία υποστήριξη και ότι αυτό ήταν το σωστό για κάθε λογικώς σκεπτόμενον άνθρωπο που ήθελε την ειρήνη, καθώς κάνουμε σε άλλες περιπτώσεις, στις σπάνιες περιπτώ-

σεις που θέλουμε να ανατρέψουμε μια εισβολή. Μπορείτε να μαντέψετε οι ίδιοι τι θα γινόταν αν γνώριζαν. Η δικιά μου εικασία είναι ότι τα δύο τρίτα θα γινόταν 98%. Εδώ είναι η επιτυχία της προπαγάνδας. Προφανώς κανένας από αυτούς που απάντησαν στη δημοσκοπήση δεν ήξερε τίποτα γι' αυτά που έχω μιλήσει πιο πάνω. Ο καθένας νόμιζε ότι ήταν μόνος. Έτσι έγινε δυνατό να προχωρήσουμε στην πολιτική του πολέμου, χωρίς αντιπολίτευση.

Έγινε πολύ συζήτηση για το κατά πόσον θα απέδιδαν οι κυρώσεις. Έγινε συζήτηση με τον διευθυντή της ΣΙΑ για το κατά πόσο θα απέδιδαν οι κυρώσεις. Παρόλα αυτά δεν έγινε συζήτηση της πιο προφανούς ερώτησης, για το κατά πόσον είχαν λειτουργήσει ήδη οι κυρώσεις. Η απάντηση είναι ναι, προφανώς είχαν λειτουργήσει, πιθανώς στα τέλη του Αυγούστου και σίγουρα στα τέλη του Δεκέμβρη. Διότι είναι δύσκολο να φανταστούμε άλλο λόγο για την Ιρακινή προσφορά απόσυρσης, που επιβεβαιώθηκε και ανακοινώθηκε επίσημα από τις ΗΠΑ και χαρακτηρίστηκε σαν μια σοβαρή και διαπραγματεύσιμη πρόταση. Έτσι η πραγματική ερώτηση ήταν μήπως οι κυρώσεις λειτούργησαν ήδη. Υπήρχε διέξοδος; Υπήρχε διέξοδος με όρους αποδεκτούς από ευρύ κοινό, την παγκόσμια κοινή γνώμη και την Ιρακινή αντιπολίτευση; Αυτές οι ερωτήσεις δεν συζητήθηκαν και είναι καίριας σημασίας για ένα καλώς λειτουργούν σύστημα προπαγάνδας, να μην συζητούνται τέτοιες ερωτήσεις. Αυτό έδωσε τη δυνατότητα σήμερα το πρωί στον Πρόεδρο της Εθνικής Επιτροπής των Ρεπουμπλικάνων να δηλώσει ότι αν σήμερα βρισκόταν ο Δημοκρατικός στην εξουσία, το Κουβέιτ δεν θα απελευθερώνετο. Μπορεί σήμερα να τα λείει αυτά χωρίς να τολμά κάποιος Δημοκρατικός να του απαντήσει, ότι αν βρισκόταν ο Δημοκρατικός στην εξουσία το Κουβέιτ θα ήταν ελεύθερο όχι τώρα αλλά έξι μήνες νωρίτερα, γιατί τότε υπήρχαν ευκαιρίες που αφέθηκαν να χαθούν και ότι το Κουβέιτ έτσι θα απελευθερώνονταν χωρίς να σκοτωθούν δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι και χωρίς να προκληθούν περιβαλλοντικές καταστροφές. Κανένας Δημοκρατικός δεν θα απαντούσε έτσι γιατί κανένας δεν πήρε αυτή τη θέση. Ο Χένρυ Κονζάλες, η Μπάρμπαρα Μποχ πήραν αυτή τη θέση. Αλλά αυτοί που πήραν τέτοιες θέσεις, είναι τόσο λίγοι που πρακτικώς είναι ανύπαρκτοι. Δεδομένου ότι κανένας Δημοκρατικός δεν θα έπαιρνε τέτοιες θέσεις, ο αρχηγός των Ρεπουμπλικάνων είχε ελεύθερο το πεδίο να κάνει αυτές τις δηλώσεις.

Όταν πύραυλοι τύπου Σκάντ χτύπησαν το Ισραήλ, κανείς στα ΜΜΕ δεν επεδοκίμασε. Αυτό είναι ένα άλλο ενδιαφέρον σημείο για ένα καλώς λειτουργούν σύστημα προπαγάνδας. Θα μπορούσαμε να ρωτήσουμε γιατί όχι; Στο κάτω-κάτω τα επιχειρήματα του Σαντάμ Χουσεϊν ήταν εξίσου καλά με εκείνα του Τζώρτζ Μπους. Τι ήταν τέλος πάντων; Ας πάρουμε για παράδειγμα το Λίβανο. Ο Σαντάμ Χουσεϊν λέει ότι δεν μπορεί να δεχτεί την προσάρτηση. Δεν μπορεί να ανεχθεί το Ισραήλ να προσαρτήσει τα Υψώματα του Γκολάν και την Ανατολική Ιερουσαλήμ, κατά παράβαση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας. Δεν μπορεί να ανεχθεί την προσάρτηση. Δεν μπορεί να ανεχθεί την εισβολή. Το

Ισραήλ έχει υπό την κατοχή του τον Νότιο Λίβανο κατά παράβαση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας, τις οποίες αρνείται να εφαρμόσει. Στην περίοδο αυτή έκανε επίθεση σε ολόκληρο το Λίβανο και ακόμη εξακολουθεί να βομβαρδίζει ολόκληρο το Λίβανο, όποτε το θελήσει. Ο Σαντάμ Χουσεΐν δεν μπορεί να το ανεχθεί. Ίσως να έχει διαβάσει την έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας για τις ακρότητες του Ισραήλ στη Δυτική Όχθη. Οι κυρώσεις δεν μπορεί να αποδώσουν διότι οι ΗΠΑ προβάλλουν βέτο. Οι διαπραγματεύσεις δεν αποδίδουν διότι οι ΗΠΑ τις μπλοκάρουν. Τι άλλο απομένει εκτός από τη βία; Ο Χουσεΐν περιμένει πολλά χρόνια. Δεκατρία χρόνια για την περίπτωση του Λιβάνου, είκοσι χρόνια για την περίπτωση της Δυτικής Όχθης. Το επιχείρημα αυτό το έχετε ξανακούσει. Η μόνη διαφορά μεταξύ των δύο επιχειρημάτων είναι ότι ο Σαντάμ Χουσεΐν μπορούσε στα αλήθεια να ισχυριστεί ότι οι κυρώσεις δεν αποδίδουν διότι οι ΗΠΑ τις σαμποτάρουν. Αλλά ο Τζώρτζ Μπους δεν μπορούσε να ισχυριστεί κάτι τέτοιο, διότι οι κυρώσεις προφανώς απέδωσαν και έχουμε κάθε λόγο να πιστεύουμε ότι οι διαπραγματεύσεις θα είχαν αποτέλεσμα, εκτός βέβαια ότι ο ίδιος ξεκάθαρα αρνήθηκε να το επιδιώξει, δηλώνοντας ξεκάθαρα ότι διαπραγματεύσεις δεν θα γίνουν. Μήπως είδατε κανένα στα ΜΜΕ που να τονίζει αυτό το σημείο; Όχι, παρότι πρόκειται για κάτι τετριμμένο, για κάτι που μπορεί να σκεφτεί και ένα παιδί του Γυμνασίου. Κανείς όμως δεν το τόνισε, ούτε σχολιαστής ούτε αρθρογράφος. Αυτό πάλι είναι σημάδι μιας καλώς ποδηγητημένης ολοκληρωτικής κουλτούρας, που δείχνει ότι η κατασκευή συναίνεσης λειτουργεί.

Και ένα τελευταίο σχόλιο. Θα μπορούσαμε να δώσουμε πολλά παραδείγματα. Ας πάρουμε την άποψη ότι ο Σαντάμ Χουσεΐν είναι ένα τέρας που πρόκειται να κατακτήσει τον κόσμο (κάτι που πιστεύεται ευρέως στις ΗΠΑ) και όχι χωρίς λόγο. Αυτή η ιδέα έχει καρφωθεί στα κεφάλια του κόσμου ξανά και ξανά. Πρόκειται να αρπάξει τα πάντα. Πρέπει να τον σταματήσουμε αμέσως. Αλλά πως έγινε τόσο δυνατός; Το Ιράκ είναι μια μικρή τριτοκοσμική χώρα, χωρίς οικονομική βάση. Για οκτώ χρόνια το Ιράκ πολεμούσε με το Ιραν, δηλαδή το μετεπαναστατικό Ιράν. Το σώμα των αξιωματικών του και το μεγαλύτερο μέρος του στρατού του έχουν αποδεκατιστεί. Το Ιράκ είχε κάποια υποστήριξη σ' αυτό το πόλεμο. Υποστηριζετο από την Σοβιετική Ένωση, τις ΗΠΑ, την Ευρώπη και τις μεγαλύτερες Αραβικές χώρες, και ιδίως αυτές που παράγουν πετρέλαιο. Αλλά δεν μπορούσε να νικήσει το Ιράν. Και ξαφνικά εμφανίζεται να μπορεί να κατακτήσει τον κόσμο. Είδατε ποτέ κανένα να κάνει αυτή την παρατήρηση; Η ουσία είναι ότι πρόκειται για μια τριτοκοσμική χώρα, με στρατό χωρικών. Τώρα γίνεται δεκτό ότι υπήρχαν τόνοι παραπληροφόρησης για τις οχυρώσεις, τα χημικά όπλα κ.λπ. Αλλά μήπως το παρατήρησε κανείς; Όχι, σχεδόν κανείς. Αυτό είναι τυπική περίπτωση. Σημειώστε ότι το ίδιο έγινε ένα χρόνο νωρίτερα με τον Μάνουελ Νοριέγκα. Ο Μάνουελ Νοριέγκα είναι ένας μικρός λήσταρχος κοντά στους άλλους φίλους του Τζώρτζ Μπους, τον Σαντάμ Χουσεΐν για παράδειγμα, και σε σύγκριση με τον ίδιο τον Τζώρτζ Μπους ακόμη. Σε σύγκριση με αυτούς ο Μάνουελ Νοριέγκα είναι ένας μικρός λήσταρχος, κακός, αλλά όχι παγκόσμιος

κλάσης, που είναι το είδος που προτιμάμε. Απλώς έχει μετατραπεί σε ένα πλάσμα μεγαλύτερο από το φυσιολογικό. Επρόκειτο να μας καταστρέψει, κάνοντας τον αρχηγό των εμπόρων ναρκωτικών. Έτσι έπρεπε να κινηθούμε γρήγορα να τον συντρίψουμε, σκοτώνοντας μερικές εκατοντάδες, ίσως και χιλιάδες, αποκαθιστώντας στην εξουσία μια ολιγάριθμη ολιγαρχία της τάξης του 8%, και βάζοντας στρατιωτικούς διοικητές των ΗΠΑ, σε κάθε επίπεδο της κρατικής ιεραρχίας. Έπρεπε να τα κάνουμε όλα αυτά, διότι στο κάτω-κάτω, έπρεπε να σωθούμε ή να καταστραφούμε απ' αυτό το θηρίο. Ένα χρόνο αργότερα το ίδιο έγινε με τον Σαντάμ Χουσεΐν. Μήπως το παρατήρησε κανείς; Μήπως παρατήρησε κανείς τι είχε συμβεί και γιατί; Μάλλον θα πρέπει να ψάξετε πολύ για κάτι τέτοιο.

Σημειώστε ότι αυτό δεν είναι κάτι διαφορετικό απ' ότι έκανε η επιτροπή Κριλ το 1916-17, όταν μέσα σε έξι μήνες μετέτρεψε ένα φιλειρηνικό λαό σε μαινόμενους υστερικούς που ήθελαν να καταστρέψουν κάθε τι το Γερμανικό για να μας σώσουν από τους Ούννους που εξάρθρωναν τα μπράτσα των μωρών στο Βέλγιο. Η τεχνική είναι πιο εξελιγμένη τώρα με την τηλεόραση και τα πολλά λεφτά, αλλά στην ουσία είναι η παραδοσιακή συνταγή. Για να επανέλθω στο αρχικό θέμα, νομίζω ότι το ζήτημα δεν είναι μόνον η παραπληροφόρηση και η κρίση στον Κόλπο, αλλά κάτι πλατύτερο. Είναι κατά πόσον θέλουμε να ζήσουμε σε μια ελεύθερη κοινωνία ή αν προτιμάμε να ζούμε κάτω από ένα αυτοεπιβληθέντα αυταρχισμό, με το εξαγριωμένο πλήθος να κραυγάζει πατριωτικά συνθήματα, περιορισμένο, αποπροσανατολισμένο, τρομοκρατημένο, να φοβάται για τη ζωή του και να θαυμάζει με δέος τον ηγέτη που τον έσωσε από την καταστροφή, ενώ οι μάζες των μορφωμένων πορεύονται με το βήμα της χήνας επί παραγγέλματι, επαναλαμβάνοντας τα συνθήματα που οφείλουν να επαναλαμβάνουν. Με την κοινωνία να φθίνει στο εσωτερικό, καταλήγουμε σε μισθοφορικό κράτος, με την ελπίδα ότι θα βρεθούν άλλοι να μας πληρώσουν για να συντρίψουμε τον κόσμο. Αυτές είναι οι επιλογές που πρέπει να κάνετε. Η απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα βρίσκεται στα χέρια ανθρώπων όπως εσείς και εγώ.